Všechny mé domovy

Ivanka Devátá

motto

motto

Ivanka Devátá

Všechny mé domovy

Praha 2013

© Ivanka Devátá, 1995
Cover illustration © Iva Hüttnerová, 2007

ISBN 978-80-7246-723-5

Zrození kočovnice

Nevím, kdy vzniklo ono známé rčení, že je lepší vyhořet než se stěhovat, ale jistě zanedlouho poté, kdy si člověk začal stavět obydlí a zaplňovat je předměty denní potřeby. A čím dokonalejší byl jeho příbytek a čím větší počet oněch předmětů, tím šťastnější se zdála alternativa požáru, jenž všechen majetek promění v doutnající trosky, než bezpečný přesun tohoto majetku na jiné místo. Neboť po takové akci se většinou promění v trosku majitel, a to tak dokonale, že nemá sílu ani doutnat.

Právem se lze domnívat, že družka lovce mamutů měla k zamýšlenému přesunu své tlupy přístup lehkomyslnější než dnešní žena, protože jí nehrozilo shánění krabic, košů a beden ani důmyslné balení míšeňského porcelánu po tetě Albíně. Určitě taky v den stěhování nešílela, kde je, prokrista, ta Kájova školní kůže, když ještě včera byla tuhle za tím šutrem. Vzala pazourky a šla. A vsadím se, že novou jeskyni ani nevymalovala, cuchta, tak-

že její umělecky založený druh, sklíčen úrovní domácnosti, časem namaloval na stěnu v obýváku aspoň bizona.

Civilizační proces přinesl lidstvu nesporně nejednu výhodu, mezi jinými i tu, že rodičům cestou do nového působiště nesežere Káju lev, ale na druhé straně stres z celého podniku bývá tak mučivý, že by se rodiče nechali radši sežrat sami.

Jelikož jsem se stěhovala a zabydlovala mnohokrát, ráda bych se o své zkušenosti podělila. Ani ne tak proto, abych čtenáři poradila co, jak a kterak, jako spíše proto, abych mu umožnila shledat, že on ví co, jak a kterak mnohem lépe než já, což v něm vzbudí zdravé sebevědomí, optimismus a chuť do života. A možná že mezi těmi všemi pěknými vlastnostmi zbude kousíček místa i na soucit s pisatelkou.

Nuže, zkušenost první. Vtipně a prozíravě si vede ten, kdo se stěhuje jako kojenec. Sama jsem se takto přesunula s rodiči nejprve z Prahy do Ostravy a později z Ostravy do Brna, a vůbec si nepamatuji, že by to mou nervovou soustavou otřáslo. Rovněž tak si nemohu vybavit sebemenší konflikt se zaměstnanci železnic, s kladeči linolea či domovnicí. V tomto věku prostě zvládnete stěhování levou rukou s roztomilými dolíčky na každém centimetru.

Celkem zodpovědně mohu doporučit i stě-

hování během školní docházky, byť zde už hrozí nezletilému stěhovanci nebezpečí, že bude vyzván, aby si zabalil aspoň školní pomůcky. Zase mu ale kyne radostná naděje, že několik dní nemusí dělat úkoly s poukazem na skutečnost, že se učebnice v důsledku okolností na čas uchýlily do ilegality. Pokud je nové bydliště s šetrným ohledem na žákovy city vybráno ve stejné čtvrti, takže nemusí zároveň s domovem měnit i školu, nabude den D dobrodružné příchuti. Mne alespoň velmi rozjařilo, když jsem při třetím stěhování odešla do školy z brněnského Cejlu a po vyučování zamířila k údivu spolužaček opačným směrem k Černým Polím. Bylo mi čtrnáct a snažila jsem se vzbudit dojem, že mě v Černých Polích čeká ohnivý milenec v hnízdečku lásky.

Z předešlých řádků myslím jasně vyplývá, že pokud člověk nenabude zodpovědnosti a vlastního majetku, je pro něj stěhování asi tak náročné jako cesta na koupaliště. Mysl mu zatěžuje jediná starost – nezapomenout svačinu.

Bohatství jednotlivce však nelze měřit jen množstvím uměleckých předmětů, nábytku a prachových peřin. Je tu i bohatství citové, košatý vnitřní život, husté předivo přátelských vztahů, jako i společné sny a plány s dušemi spřízněnými. Jestliže toto všechno má pro člověka v dospělosti daleko větší cenu než hmotné statky, v mládí je souhrn těchto

hodnot nenahraditelný. Mladá dívka nucená tetou Karlou k rozchodu s vlasatým mládencem výhrůžkami, že pokud od nežádoucích styků neupustí, nebudou jí odkázány stříbrné příbory pro dvanáct osob, pohrdavě ohrne ret a jde si domluvit rande. Já musila ve zranitelných šestnácti letech zpřetrhat všechny něžné vztahy, aniž by mi někdo slíbil hliníkovou lžíci. Stěhovali jsme se z Brna do Plzně. Tatínek se stal šéfem plzeňského rozhlasového orchestru. Já se stala kandidátkou sebevraždy. Jakživ nikdo nebalil žalostnější raneček vyhaslých nadějí, první lásky a stesku po vřele milovaných přítelkyních Evičce a Lindě. Loučení K. H. Borovského s rodinou bylo oproti loučení Ivanky Deváté s Brnem nevázanou veselicí.

V novém prostředí jsem se zpočátku cítila jako nahý ve zvláště hustém trní, přičemž trním zde nebyl ani tak odmítavý postoj nových spolužáků, jako drásavý stesk po spolužácích bývalých. V jistém smyslu jsem byla vdovou po svých přátelích, a to vdovou zdrcenou a neutěšitelnou.

Když jsem se konečně v tom trní poněkud přioděla nově navázanými vztahy, začala mě mučit nejistota ohledně tatínkových životních plánů. Jistě, tatínek byl člověk skromný a nevýbojný, raději se spokojil s méně atraktivním postem, než aby si budoval kariéru na morálně

pochybných základech. Ale kdo mohl vědět, jaký sen hýčká na dně srdce? Na světě je mnoho orchestrů, přemítala jsem sklíčeně, a ve větších městech, než je Plzeň. Také v Bostonu je prý skvělá filharmonie. Jednoho dne mohu přijít domů a zjistit, že rodiče už opět balí cedníky.

Tehdy patrně vzblikla v mé hlavě jiskřička a na vteřinu ozářila vzpomínku na zmíněné rčení o vyhoření a stěhování. Nepojala jsem pochopitelně konkrétní úmysl založit oheň v otcových partiturách, ale někde v mém podvědomí se uhnízdila úvaha, že pokud bychom v důsledku ohňové katastrofy neměli kde hlavu složit, určitě ji nepojedeme skládat do Bostonu. Lidové rčení ostatně hovoří jasně. Buď vyhořet, nebo se stěhovat. Rozhodně nedoporučuje obojí.

Tak jsem se pokusila vyhořet. Maminka nám odjela do lázní se žlučníkem. Vlastně ne, odjela už bez žlučníku, aby přivedla zbývající tělesné orgány k rozumu. Je to totiž rázná žena, a když se některá část jejích útrob nechová jaksepatří, bez lítosti se s ní rozloučí. Jsme moc rádi, že ji nezlobí srdce, protože s ním by se rozloučila též. Už nejsme tolik rádi, že má stejně energický vztah i k našim orgánům.

Když jsem jako desetiletá žabka ležela v chrudimské nemocnici s podrážděným slepým střevem, navrhla maminka po třech dnech

panu primáři operaci. Podíval se na ni přísně přes brýle a řekl: „Milostivá, břicho není vesta, aby se dala po libosti párat a zašívat, pokud to není nutné." Podráždění se patrně přeneslo z mého slepého střeva na pana primáře, protože jsem se okamžitě uzdravila.

Nuže, maminka přestala na tři neděle pečovat o naše žaludky a my, já a tatínek, jsme přenesli tuto povinnost na Řemeslnickou besedu – restauraci zvanou Řemenda – s vyhlášenou skvělou kuchyní. V ten den, o kterém píši, se maminka měla vrátit domů a my šli do Řemendy naposled. Po chutném hlavním jídle mě tatínek začal svádět k hříšným palačinkám. Patrně právě představa jejich přípravy z mouky, vajec a mléka rozsvítila v mé hlavě žárovku, v jejímž světle jsem jasně uviděla sporák, na který jsem dala vařit mléko, a ponechavši je v moci plamenů, odkráčela jsem z domu.

Hrůza mě obešla. Najednou jsem měla velice naspěch. Nejen že jsem odmítla čekat na lákavý moučník, odmítla jsem čekat i na tatínka, až zaplatí. Naprosto neodkladná záležitost, na kterou jsem si náhle vzpomněla, mě vysála z Řemendy jako vzdušný vír. Nechala jsem za sebou překocenou židli a posmutnělého tatínka, který se jistě hořce smiřoval s vědomím, že dceři nestojí jeho společnost za dvě minuty prodlení. Já si však představovala, jak strašně smutný tatínek bude, až uvidí oho-

řelé piáno, a pádila na tramvaj, až mě v boku píchalo.

Cestou na Bory předjelo tramvaj hasičské auto se spuštěnou sirénou. Jéžiši! Už je to tady. Potlačovaný pláč mi křečovitě svíral hrdlo. Jsem neštěstí rodiny. Jsem její zkáza a prokletí. Jsem nevděčná, líná a nezodpovědná dcera, která není schopna splnit ani tu minimální míru povinnosti. Ubohý tatínek! Ubohá maminka! Ubohý nevinný bratříček. Děťátko bez střechy nad hlavou a bez budoucnosti. Jak by ho rodiče mohli vydržovat na studiích, když budou musit od píky budovat nový domov? Možná i sirotek bude, poněvadž rodiče raní mrtvice. Pane Bože, kvílela jsem v duchu, dej, ať nevyhoříme, a já se budu stěhovat jako nomád.

Od tramvaje jsem letěla rychlostí světla a očima pátrala po dýmu a plamenech. Nic. Dům stál, ani nečadil. Bez dechu jsem odemkla a za dveřmi našla usmívající se maminku: „No, vy jste mi hospodáři! Ještě že jsem přijela dřívějším vlakem."

Vzplanula ve mně tak obrovská radost ze života, že hrozil nový požár následkem mého samovznícení.

Přichvátavšímu tatínkovi jsem teprve teď přiznala důvod svého spěchu, a on se taky rozradostnil, poněvadž roztržitá milující dcera mu byla milejší než pintlich kamenné srdce. A tak jsme se všichni veselili a měli rádi a tatínek kou-

kal na maminku jako na vánoční dárek, který si večer bude smět rozbalit. Jistě proto, že zavřela sporák pod tím mlékem.

Takže jsme nevyhořeli a tím pádem jsem se zase musila stěhovat.

Hrom a dudy

Z mladistvé nerozvážnosti jsem jednoho dne udělala zkoušky na Akademii múzických umění – obor herectví – a na podzim přesídlila do Prahy. Sídlo mimopražských studentů této školy bylo v Hradební ulici a dodejme rovnou, že to nebylo sídlo reprezentativní. Starý dům držel jakž takž pohromadě a i to bylo od něj hrdinské, když uvážíme, že jím od rána do večera otřásal řev, zpěv, dusot, nářek hudebních nástrojů a práskání dveřmi. V mrňavých kuchyňkách se připravovaly nákladné pokrmy jako nasucho opékané topinky, buřty a čaj, a požár zde hrozil téměř denně, poněvadž studenti vášnivě diskutující o mlhavosti některých uznávaných teorií pokládali zhusta dým z doutnajících večeří za průvodní jev svých argumentů.

Já však, ptáče poprvé opustivší rodné hnízdo a v jednom kuse zkoušející, jak mu fungují perutě, jsem spoustu věcí velkoryse přehlížela. Snadno jsem se tudíž smířila se životem „na sedmeráku", což nebyl, jak by se dalo mylně soudit,

život lesní panny na jelenu, nýbrž krušný život studentky v pokoji se sedmi lůžky. Byť tehdy takový zvyk uvrhnout nové studenty do těch nejdrsnějších podmínek, aby se prokázalo, zda jsou pro uměleckou dráhu dost otrlí.

Skladba obyvatelek našeho pokoje byla svérázná. Dvě adeptky herectví, dvě klavíristky, dvě budoucí operní pěvkyně a – drazí čtenáři, stojí za to zakrýt si následující řádky a hádat, kdože byl sedmou spolubydlící. Hádejte něco hodně divokého!

Sázím se, že jste neuhodli. Dudačka. To je švanda, co? Zajímavé bylo, že dudačka nebyla největším prokletím našeho soužití, neboť chodila skromně dudat do sklepa, jsouc si vědoma, že nebydlí se šesti dorotami. Pardon, Dorotkami. Zato zbývající hudebnice! Budík si dávaly div ne na čtyři ráno, aby urvaly jako první klavír. Ano, klavír (a bylo to křídlo) též bydlil s námi, a bydlil daleko houževnatěji než kterákoliv z nás, protože ani jedinkrát neodjel na víkend k rodičům.

Tím umožňoval ráno co ráno, soboty a neděle nevyjímaje, té nejsvižnější z muzikálních snaživek usednout již za úsvitu ke klávesnici a loudit z ní škály. Pěvkyně je loudily i z hrdla. Těžko říci, co bylo horší. Po čtvrthodině zvukového mučení se vypotácela z lože dudačka a připravila si čaj důvtipným a objevným způsobem. Na trochu cukru a citronové šťávy šplíchla

něco teplé vody z karmy. Když se takto zasytila výživným nápojem, vyloudila ze svého nástroje zkušební zamečení a odkvapila v Orfeových šlépějích do podzemí.

Já a kolegyně Marcela jsme původně mínily od prvního ročníku trénovat modus vivendi hereckých hvězd. Dlouho ponocovat a vstávat k polednímu. Ponocování se nám však nedařilo, jelikož jsme byly z domova zvyklé chodit spát záhy; mně se například ještě celý první rok u divadla klížily ve 3. jednání oči. Spát do oběda pak bylo ze svrchu řečených důvodů nemožné. Proto jsme se mstivě připojovaly k pracovnímu úsilí a od šesti třiceti se snažily přeřvat sopranistku hlasovým cvičením Mezi domama má má máma malou zahrádku. Každý majitel pouťového domu hrůzy by nás vzal.

Leč projevy okázale hlučného studia i nedostatek soukromí nebyly tím nejhorším, co nás v Hradební ulici potkalo. Lučavkou královskou, která testovala ryzost našich úmyslů s uměnami, byla správkyně koleje. Pomenší oblá paní by za příznivějšího poměru svých hormonů mohla v leckterém ohledu nahradit vyjeveným prvňačkám matku. Její způsoby však po prvním kontaktu nenechaly nikoho na pochybách, že by se jí to mohlo podařit jen u té dívky, jejíž původní matkou byl obzvlášť krobiánský žoldnéř.

Já byla doslova omráčena. Rodiče mě posílali leckam: do školy, do Sokola, do čistírny, do

mlékárny, nikdy však do prdele. Omlouvám se za ten bez servítku použitý výraz, ale je zde na místě, poněvadž si přeji, abyste pocítili, jako já tehdy, tu tvrdou ránu palicí mezi oči ještě vlhkého telátka. Navíc byla tato žena vysoce třídně uvědomělá. Obyvatelstvo dělila na to z „lepších rodin" a ostatní, přičemž lepší rodinou byla pro ni ta, v níž byly děti posílány právě jen do té mlékárny, což z ní z třídního hlediska dělalo rodinu nejhorší.

Bdělá správkyně o mně nevěděla nic víc, než že můj otec je dirigentem a matka v domácnosti, a již ke mně zaujala antagonistický třídní postoj. Když jsem jí v pololetí předložila potvrzení o prospěchovém stipendiu, což přinášelo jakési minimální výhody, přijala je s krajní nelibostí. „No teda! Kdo by to řek! Dirigentovic – a ona se učí!" zvolala nasupeně a dala mi znát, že moje studijní výsledky jsou drzostí vmetenou jí do tváře. Neboť od dirigentovic očekávala flinkání po vinárnách a postel plnou propašovaných třídních nepřátel. To by se to potom za zimních večerů, kdy oheň vesele praská v kamnech a jeho odlesky mihotavě bloudí po stěnách útulného pokoje, to by se to psalo udáníčko za udáníčkem, stížnosti a návrhy na vyloučení z koleje! Zmařila jsem její růžové naděje a měla jsem to pocítit.

Jak už jsem řekla, byla to žena vojácky drsných manýrů, ovšem připouštím, že znám vojá-

ky, kteří se chovají nesrovnatelně slušněji. Jednou jsem zaklepala na dveře její svatyně, abych vyřídila jakousi administrativní záležitost. Po vyzvání jsem otevřela a spatřila příslušníka SNB. Herdekbaba na mne vyjela, ostrá jako žiletka, abych nerušila její jednání. Mladý esenbáček, vida dívčinu, galantně navrhl, jen ať soudružka slečnu vyslechne. Nato soudružka zaklela tak jadrně, že muž zákona zrudnul až po kořínky vlasů do odstínu tak sytého, že možná už nikdy nevybledl.

Čekala jsem tudíž před zavřenými dveřmi a přemítala o nepravdivosti přísloví. Že prý zdvořilost i železná vrata otvírá. Sotva! V Hradební otevřela pokaždé kanál. A jakživ se tam z lesa neozvalo, co se do něj zavolalo. Na hrubou záplatu nebylo ani pomyšlení, poněvadž hrubý pytel by mě pohltil jako kotě určené k utopení.

Ach, tatínku, měl jsi pravdu, když jsi mi v den mých dvacátých narozenin nejprve přál vrchovatě všeho nejkrásnějšího, a pak se ti trochu zamžily oči: „Těch dvacet let doteď, Ivuško, to byla legrace. Ale těch dalších dvacet let, které přijdou, to teprve... To teprve bude život."

Že se v tom životě setkám s mocí v rukou primitivů, se zlomyslností, závistí, úskočností i zradou, to jsi mi už neřekl. O tom hovořily jen ty zamlžené oči. Stejně bych ti tenkrát nevěřila. To až mnohem později jsem měla řadu příleži-

tostí přemýšlet o tom, jak ti, jejichž srdcem vládne zpupnost, chtivost, vypočítavost a vím já co ještě, pokládají mylně tyto vlastnosti za hrdost, otevřenost a prozíravost a po každém svém špatném skutku si radostně mnou ruce přesvědčeni, že „v tom umějí chodit" lépe než druzí. Netuší, že druzí by to dokázali též, kdyby jim nechyběl základní předpoklad – ochota snížit se na takovou úroveň. Čekání před zavřenými dveřmi paní správcové bylo z řady pozdějších příležitostí tou první. Ale hleďme na to z té lepší stránky: Před některými zavřenými dveřmi může člověk i o kousek povyrůst.

Já tenkrát povyrostla poněkud unáhleně, protože po několika dalších příkořích ze strany všemocné vládkyně nad mým mimoškolním bytím jsem oznámila, že se během několika dnů odstěhuji, aniž bych věděla kam. Následovná trýznivá nejistota, kde příští týden složím hlavu, ve mně vzbudila dočasnou lítost, že nejsem přítelkyní staršího plešatého pána, jenž by mi na oplátku za občasnou přítulnost opatřil díky svým konexím garsonku. Byla jsem však zamilována do mládence, který neměl ani pleš, ani konexe. Zato měl maminku, která mě měla ráda a opatřila mi v šibeniční lhůtě podnájem. Tak mi začala nová životní éra – harcování po cizích domácnostech.

Jizbinka

První podnájem, v němž jsem nalezla dočasný azyl, byla nejmenší myslitelná jizbička, jejíž majitelka se prozatím odstěhovala k sestře, jelikož cela pro trpasličího vězně tvořila celý její domov. V místnosti se nacházela postel (nacházela je silně nadnesený výraz, protože nebylo třeba nic nacházet, vše jste obsáhli jediným pohledem), noční stolek a masívní skříň. Křeslo, které zabíralo třetinu pokoje, mi ostentativně dávalo najevo, že si s ostatními kusy nábytku zcela vystačí a kdokoliv další je na překážku. Při každém otevření skříně mě praštilo do holeně, při uléhání přiskřípnulo chodidlo, a pokud jsem se pokusila otevřít okno, ohrozila jsem loketní kost.

Do jizbinky se vcházelo z předsíně ve tvaru písmene L, do níž ústily čtvery další dveře. Jedněmi se šlo ven z tohoto bizarního bytu, druhými na společný WC. Za třetími bydlila mladá rodina s dítětem a za čtvrtými osamělý muž – Fantomas mých nocí. Měl' tento pán znepoko-

jující zvyk vycházet uprostřed noci ze svého pokoje, jenž byl přímo proti mému, tiše stát a hlučně dýchat. Bála jsem se tak příšerně, že jsem si opatřila nůž, který jsem před spaním pokládala na noční stolek, aby byl po ruce k okamžitému použití. Přitom jsem šílela hrůzou, že to nebudu já, kdo jej použije. Co když se muž vetře do pokoje, aniž mě probudí, a zaplesá: „Nůž! Pozorné děvče. Nemusím rdousit. Mohu podříznout."

Samozřejmě že jsem se zamykala. Ale zámek byl prachobyčejný, takže, mínila jsem, zkušený vrahoun si s ním lehce poradí. Nadto měly moje dveře v horní polovině skleněnou výplň, na níž se hrozivě rýsoval Fantomasův stín. Dnes si myslím, že ten člověk nemohl v noci spát a chodil na chodbu kouřit, aby si nekazil vzduch v místnosti. Jenže, to víte, když mluví nervy, rozum mlčí.

Noci protkané úzkostí se střídaly se dny usilovného studia, od kterého mě odváděla nápadně častá pozvání mladé paní ze třetího „bytu". Manželé, tísnící se s dítětem v jediné místnosti, měli očividně políčeno na pokoj mé domácí a mne hodlali použít jako dýmovnici, jež vypudí stařenu z doupěte. I nalévala mi sousedka pozorně jedu do duše: „Takže ona má kde bydlet, slečno, že jo? A tady si drží pokoj. Vy byste si měla o něj zažádat. Já být vámi, šla bych to nahlásit na byťák, a uvidíte, že vám ho dají." Na-

děje, které do mne mladá paní vkládala, mi příliš nelichotily. Je zřejmé, že mě pokládala nejen za bezcharakterní, ale i za hloupou. Ve snu by mě nenapadlo odměnit se za pomoc v nouzi tím, že svou dobroditelku připravím o ten nejskromnější domov, a pak jsem navzdory prostomyslnému dojmu, jejž jsem vzbuzovala, viděla do nezištné rádkyně jako do sklenice vody. Až bych vykonala špinavou práci, vytáhla by rodinka do boje s dítětem co korouhví vlající, uchvátila jizbinku a počala kout zbraně pro bitvu s Fantomasem. Tak to beze mne, mladá paní. Pozvání jsem začala s úsměvem, leč důsledně odmítat.

Ne, nebylo to pokojné žití v oné komůrce v Navrátilově ulici. A čím růžovější perspektivy se otevíraly mému životu uměleckému, tím ostřeji s nimi kontrastovalo mé soukromí. A pak se obé, perspektivy i soukromí, střetly.

Začala jsem v posledním ročníku AMU točit své první filmy. Jednoho, zdaleka ne krásného dne, pomyslím-li na další vývoj, navrhl výtvarník kostýmů, že by se zašel podívat na moji civilní garderobu, z níž by případně vybral něco pro chystaný film. Hned ve mně hrklo. A když dodal, že přijde s panem produkčním (aspoň myslím, že s produkčním, poněvadž je nepravděpodobné, že by si k této profesní záležitosti přibral kamaráda z vojny), proměnila jsem se v chrastítko. Kam, proboha, své hosty usadím? Produkčního do křesla. Ale co s výtvarníkem?

Přece mu nenabídnu postel? Zajisté, již jsem slyšela o začínajících hvězdičkách, které tak bez rozpaků činí. Ale určitě ne v družném kolektivu. Nedobravši se žádného rozhodnutí, ulehla jsem před domluveným dnem s pocitem, že nadcházející noc by byla pro Fantomasovy úmysly i pro mne optimální.

Dopadlo to však skvěle. Z hodiny na hodinu jsem se přestěhovala do nádherného apartmá se zimní zahradou a vším myslitelným přepychem. Hosty jsem přijala v hedvábném kimonu, křehkou ručkou jim nabídla místa i melodickým hlasem drink (i naopak by to šlo) a při nenucené konverzaci se chvíli zdráhala nabídnutou roli přijmout s poukazem na to, že hlavní mužská role je větší a já druhé housle hrát nehodlám. Teprve když mi oba pánové přislíbili, že se přičiní, aby můj part byl obohacen o atraktivní scény, pozvala jsem je do šatny.

Vestavěná skříň zabírající celou stěnu a plná rozkošných modelů vzbudila ve výtvarníkovi nadšený úžas a v produkčním matematický katar. Neustále počítal, co který model mohl stát a kolik studio ušetří, zaplatí-li jenom půjčovné, pročež mumlal cifry hlasem stále vzrušenějším a zvučnějším – až jsem procitla. V jizbince. Ty tam byly drinky i róby, a tam, kde byly sny, byla jsem i já. Jen pan produkční ještě stále řičel: „Sto osmdesát korun!", ale nebyl to pan produkční, nýbrž nájemník z bytu č. 2 a hádal se